

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7 Quæ, & quot sint filiæ eius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

in primo gradu, ubi nocumentum non exercetur. Ad tertium quod est non tam contra auctorem, quam contra Aug. dicitur, quod proprie formaliter loquendo, non est ibi sermo de iudicio diuino, aut humano determinate, sed de iudicio absolute, ita quod ex illis tribus gradibus in processu poenae, intendit ostendere progressum culpe in peccato irae. Et propterea Aug. quia post iudicium remanet de fensionis locus, minimum ibi poenae gradum posuit, & sic de aliis. Ex quibus patet, quod iste homo debebat reuerenter auctoritatem Augustini si sibi non placebat, saltem silentio pertransire, factumque est, ut dum ponit os in celum, etiam glossam dicerent, quod haec poena ad diuersas mansiones damnationis aeternae spectant, absque eternitate suscipiat.

Super Quaestione 138. Articulum sextum.

In articulo 6. eiusdem quaest. 138. dubium ex Martino in quaest. 3. de ira occurrit dicente, Non placet mihi quod ait B. Thom. quod ita ex parte sui obiecti, scilicet vindictae secundae, habet quod multi vitia ex ea nascuntur: quia ex sex illabus, quas enumerat, nulla nascitur ex appetitu vindictae, sed ex impetu & uoluntate irae.

Art. 3. ad 2.

Lib. de serm. dom. in monte cap. 19. 2. med. 10. 4.

Sup. q. 142. 5. & in q. 8. art. 1. cor. 2. ad 2. 1. & 2. & q. 12. ar. 5.

Ad hoc breuiter dicitur, quod auctor in litera duas radices in ira ponit, unde ex ea oriuntur vitia, alteram ex parte obiecti: alteram ex parte modi, seu impetus. Et propterea Martinus errat tripliciter. Primo, quia filiae irae oriuntur ex appetitu vindictae, ut in sequenti patet articulo. Secundo, quia auctor non dicit, quod ex appetitu vindictae omnia vitia sequantur, sed indeterminate loquitur. Tertio, quia non tacuit auctor, quod multa oriuntur vitia ex ira ex parte impetus &c.

In eodem articulo in responsione ad primum, dubium ex Martino ibidem, occurrit contra hanc solutionem dicente, Haec solutio non mihi placet quia tristitia, de iniuria illata secundum Aristot. in 2. Rhetoricę, est ipsa ira. Et

signa, non possunt persuaderi alijs, nec ex seipsis recedunt ab ira nisi prout diurnitate temporis abolet tristitia, & sic deficit ira. Sed in difficilibus est ira diuturna propter vehementem desiderium vindictae: & ideo tempore non digerit, sed per solam punitionem quiescit.

Ad tertium dicendum, quod gradus irae, quos Dominus ponit, non pertinent ad diuersas irae species, sed accipiuntur secundum processum humani actus in quibus primo aliquid in corde concipitur: & quantum ad hoc dicit, Qui irascitur fratri suo. Secundum autem est, cum per aliqua signa exteriora manifestatur exterius etiam antequam prorumpat in effectum: & quantum ad hoc dicit, qui dixerit fratri suo, Racha, quod est interiectio irascentis.

Tertius gradus est, quando peccatum interius conceptum ad effectum perducitur. Est autem effectus irae, nocumentum alterius sub ratione vindictae. Minimum autem nocumentum est, quod fit solo verbo: & ideo quantum ad hoc dicit, Qui dixerit fratri suo, Fatue. & sic patet, quod secundum addit supra primum, & tertium supra utrumque. Unde si primum est peccatum mortale in casu, in quo Dominus loquitur, sicut dictum est, multo magis alia: & ideo singulis eorum ponuntur correspondentia aliqua pertinentia ad condemnationem, sed in primo ponitur iudicium, quod minus est: quia ut Augustinus dicit, in iudicio, adhuc defensionis locus datur. In secundo vero ponit consiliu, in quo iudices inter se conferunt quo supplicio danari oporteat. In tertio ponit gehennam ignis, quae est certa damnatio.

ARTICVLVS VI.

Utrum ira debeat poni inter vitia capitalia.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod ira non debeat poni inter vitia capitalia. Ira enim ex tristitia nascitur: sed tristitia est vitium capitale, quod dicitur accidia. ergo ira non debet poni vitium capitale.

Præter. Odium est grauius peccatum quam ira. ergo magis debet poni vitium capitale, quam ira.

ideo licet ex ista tristitia oriatur appetitus ex ea oritur ira.

Ad hoc breuiter dicitur, quod fallitur Aristoteles, tristitia sic ira, cum tristitia sit incommensurabilis. Implicat deinde contradi-

Præter. Super illud Prover. 15. Vir iracundus pronocat rixas, dicitur gl. Ianna est omnium vitiorum iracundia, quae clauda, vitibus intrinsecus dabitur quies, aperta autem ad omne facinus armabitur animus: nulli autem vitium capitale est principium omnium peccatorum, sed quorundam determinate. ergo ira non debet poni inter vitia capitalia.

Contra est, Gregorius. Modus ponit iram inter vitia capitalia. Respondens. Dicendum, quod sicut ex praemissis patet, vitium capitale dicitur ex quo multa vitia oriuntur. Habet autem hoc ira, quod ea multa vitia oriri possunt duplici ratione. Primo, ex parte sui obiecti, quod multum habet de ratione appetitibus, in quantum scilicet undicta appetitur, sub ratione iustitiae honesti: quia indignitate allicit, ut supra habetur. Alio modo, ex suo impetu, quo mentem precipitat ad inordinata quaeque agenda: unde manifestum est, quod ira est vitium capitale.

Ad primum ergo dicitur, quod illa tristitia ex qua oritur ira, ut plurimum non est acciditium, sed passio tristitia, quae consequitur ex iniuria illata.

Ad secundum dicendum, sicut ex supra dictis patet, ad rationem vitii capitalis pertinet, quod habeat finem multum appetibilem, ut sic propter appetitum eius multa peccata committantur. Ira autem quae appetitulum sub ratione boni, habet finem magis appetibilem, quam odium quod appetit malum ratione mali: & ideo magis est vitium capitale ira, quam odium.

Ad tertium dicendum, quod ira dicitur ianna vitiorum peccatorum, scilicet remouendo prohibens, id est, impediendo iudicium rationis, per quod homo retrahitur a malis. Directe autem & per se est aliquorum causa specialium peccatorum, quae dicuntur filiae eius.

ARTICVLVS VII.

Utrum conuenienter assignentur filiae irae, scilicet rixa, pomor, contumelia, clamor, indignatio, blasphemia.

Ad septimum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter

reputatio indigni, quod sibi tale quid fecerit. Primo, quia ita est defectus in multis. Nam aliquando iratus nihil de hoc con-

ter assignentur sex filiae irae, quae sunt rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blasphemia: Blasphemia enim ponitur ab Isidoro filia superbia: non ergo debet poni filia irae.

¶ 2 Præterea. Odium nascitur ex ira, ut August. dicit in re-

ter assignentur sex filiae irae, quae sunt rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blasphemia: Blasphemia enim ponitur ab Isidoro filia superbia: non ergo debet poni filia irae.

¶ 2 Præterea. Odium nascitur ex ira, ut August. dicit in re-

ter assignentur sex filiae irae, quae sunt rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blasphemia: Blasphemia enim ponitur ab Isidoro filia superbia: non ergo debet poni filia irae.

¶ 2 Præterea. Odium nascitur ex ira, ut August. dicit in re-

ter assignentur sex filiae irae, quae sunt rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blasphemia: Blasphemia enim ponitur ab Isidoro filia superbia: non ergo debet poni filia irae.

¶ 2 Præterea. Odium nascitur ex ira, ut August. dicit in re-

ter assignentur sex filiae irae, quae sunt rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blasphemia: Blasphemia enim ponitur ab Isidoro filia superbia: non ergo debet poni filia irae.

¶ 2 Præterea. Odium nascitur ex ira, ut August. dicit in re-

ter assignentur sex filiae irae, quae sunt rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blasphemia: Blasphemia enim ponitur ab Isidoro filia superbia: non ergo debet poni filia irae.

¶ 2 Præterea. Odium nascitur ex ira, ut August. dicit in re-

ter assignentur sex filiae irae, quae sunt rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blasphemia: Blasphemia enim ponitur ab Isidoro filia superbia: non ergo debet poni filia irae.

¶ 2 Præterea. Odium nascitur ex ira, ut August. dicit in re-

ter assignentur sex filiae irae, quae sunt rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blasphemia: Blasphemia enim ponitur ab Isidoro filia superbia: non ergo debet poni filia irae.

¶ 2 Præterea. Odium nascitur ex ira, ut August. dicit in re-

ter assignentur sex filiae irae, quae sunt rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blasphemia: Blasphemia enim ponitur ab Isidoro filia superbia: non ergo debet poni filia irae.

gula. ergo deberet numerari inter filias irae.

¶ 3 Præterea. Tumor mentis videtur idem esse quod superbia: superbia autem non est filia alicuius vitij, sed mater omnium vitiorum, ut Gregor. dicit 31. Mor.

ergo tumor mentis non debet numerari inter filias irae.

¶ 4 Præterea. Tumor mentis videtur idem esse quod superbia: superbia autem non est filia alicuius vitij, sed mater omnium vitiorum, ut Gregor. dicit 31. Mor.

ergo tumor mentis non debet numerari inter filias irae.

¶ 5 Præterea. Tumor mentis videtur idem esse quod superbia: superbia autem non est filia alicuius vitij, sed mater omnium vitiorum, ut Gregor. dicit 31. Mor.

ergo tumor mentis non debet numerari inter filias irae.

¶ 6 Præterea. Tumor mentis videtur idem esse quod superbia: superbia autem non est filia alicuius vitij, sed mater omnium vitiorum, ut Gregor. dicit 31. Mor.

ergo tumor mentis non debet numerari inter filias irae.

¶ 7 Præterea. Tumor mentis videtur idem esse quod superbia: superbia autem non est filia alicuius vitij, sed mater omnium vitiorum, ut Gregor. dicit 31. Mor.

ergo tumor mentis non debet numerari inter filias irae.

¶ 8 Præterea. Tumor mentis videtur idem esse quod superbia: superbia autem non est filia alicuius vitij, sed mater omnium vitiorum, ut Gregor. dicit 31. Mor.

ergo tumor mentis non debet numerari inter filias irae.

¶ 9 Præterea. Tumor mentis videtur idem esse quod superbia: superbia autem non est filia alicuius vitij, sed mater omnium vitiorum, ut Gregor. dicit 31. Mor.

ergo tumor mentis non debet numerari inter filias irae.

¶ 10 Præterea. Tumor mentis videtur idem esse quod superbia: superbia autem non est filia alicuius vitij, sed mater omnium vitiorum, ut Gregor. dicit 31. Mor.

ergo tumor mentis non debet numerari inter filias irae.

¶ 11 Præterea. Tumor mentis videtur idem esse quod superbia: superbia autem non est filia alicuius vitij, sed mater omnium vitiorum, ut Gregor. dicit 31. Mor.

ergo tumor mentis non debet numerari inter filias irae.

¶ 12 Præterea. Tumor mentis videtur idem esse quod superbia: superbia autem non est filia alicuius vitij, sed mater omnium vitiorum, ut Gregor. dicit 31. Mor.

ergo tumor mentis non debet numerari inter filias irae.

224. c. 31.

Ita contumelia, & blasphemia principa liter uerbo sunt, si ta men uerbis fieri possunt. Et sicut non de rogat doctrina, ueritati, & auctoritati de finuisse matrimonij sacramentum p uerba, quia principaliter fit per uerba: ita non derogat in proposito eade ratione.

¶ Ad sextu dubium, qd est ultimum Martini dicitur, quod omnes iste sex filie oriuntur ex ira in genere caute finalis. Nam ex appetitu uindictae oritur magnificatio iniuriae, quam significat indignatio: & repletio mentis cum auaritia, quam significat timor mentis: & blasphemia, ut patet, & contumelia, & rixa, & clamor. Hec enim ordinantur ab irato ad suum finem, qui est uindicta, & quodlibet eorum est secundum se malum.

¶ Ad septimum dubium dicitur, quod autor non loquitur varie de amore, sed explicat amoris mentis consistere non in sola parte apprehensua, sed etiam in appetitu, ita quod in apprehensua ponitur repletionem, & in appetitu audaciam. Hec enim repletionem ad tumoris perfectionem ducit.

¶ Ad octauum dubium, de indignatione dicitur, quod ex parte irati primo occurrat, quod ille qui parumpendit, meretur puniri, eo quod ipse parumpens est ab eo, & sic adest appetitus uindictae. Et deinde iratus considerando causam suae ire, scilicet iniuriam sibi illatam, quia in huiusmodi considerationibus ingrossatur naturali progressu animus, magnificat iniuriam sibi illatam, & ex parte parumpens, quae intulit, tanto inuitiore putat, quanto uel se innoxium, uel illum benefactorem, uel beneficium, uel neutrum, uel minus offensum. Et si quidem huiusmodi ponderat, & sic indignatur contra personam quae offendit, ita quod pro quanto humilio si magnificatio iniuriae in personam, quae respicit personam quae offendit,

Ar. 5. ad 4.

SED CONTRA est, qd Gre. 31. Moral. * assignat has filias ira.

RESPON. Dicendum, quod ira potest tripliciter considerari. Vno modo, secundum quod est in corde, & sic ex ira nascuntur duo uitia. Vnum quidem, ex parte eius contra quem irascitur, quem reputat indignum, ut sibi tale quid fecerit, & sic ponitur indignatio. Aliud autem uitium est ex parte sui ipsius, in quantum scilicet excogitat diuersas uias uindictae, & talibus cogitationibus animus suum replet, secundum illud Iob 15. Numquid sapiens implebit ardore stomachum suum, & sic ponitur tumor mentis. Alio modo consideratur ira secundum quod est in ore, & sic ex ira duplex inordinatio procedit. Vna quidem, secundum hoc quod homo in modo loquendi iram suam demonstrat, sicut dictum est de eo, qui dicit fratri suo, Racha: & sic ponitur clamor, per quem intellegitur inordinata & confusa locutio. Alia etiam est inordinatio secundum quod aliquis prorumpit in uerba iniuriola, quae quidem si sint contra Deum, erit blasphemia: si autem contra proximum, contumelia. Tertio modo consideratur ira secundum quod procedit usque ad factum: & sic ex ira oriuntur rixae, quae intelliguntur oia nocumenta, quae facta proximis inferuntur ex ira.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod blasphemia in quam aliquis prorumpit deliberata mente, procedit ex superbia hominis contra Deum se erigentis, quia ut dicitur Eccles. 10. Initium superbiae hominis apostatare a Deo, id est, recedere a ueneratione eius, est prima superbia pars, & ex hoc oritur blasphemia: sed de blasphemia in qua aliquis prorumpit ex commotione animi, procedit ex ira.

AD SECUNDUM dicendum, quod odium etsi aliquando nascitur ex ira, tamen habet aliquam priorē causam, ex qua directius oritur, scilicet tristitiam, sicut e contrario amor nascitur ex dilectione: ex tristitia autem illata quandoque in iram, quandoque in odium aliquis mouetur. Vnde conuenientius fuit quod odium poneretur oriri ex accidia, quam ex ira.

AD TERTIUM dicendum, quod tumor mentis non accipitur hic pro superbia, sed pro quodam

conatu, siue audacia hominis intentantis uindictam, audaciam autem uitii fortitudinis.

ARTICVLVS VIII.

Utrum sit aliquod uitium oppositum iracundiae, proueniens ex defectu.

AD OCTAVUM sic proceditur. Videtur, quod non sit aliquod uitium oppositum iracundiae proueniens ex defectu. Nihil enim est uitiosum, per quod homo Deo assimilatur: sed per hoc quod homo omnino est sine ira, similatur Deo, qui cum tranquillitate iudicat, ergo non uidetur quod sit uitiosum omnino ira carere.

¶ 2. Praet. Defectus eius quod ad nihil est utile, non est uitiosus, sed motus irae ad nihil est utilis, ut probat Seneca in lib. 2. quem fecit de ira, ergo uidetur quod defectus irae non sit uitiosus.

¶ 3. Praet. Malum hominis secundum Dionysium, est praeter rationem esse: sed subtrahendo omnino motu irae adhuc remanet intergrum iudicium rationis, ergo nullus defectus irae uitium cauere.

SED CONTRA est, quod Chrysostomus dicit super Mat. Quae causa non irascitur peccat. Patientia enim irrationabilis uaria seminat, negligetiam parit, & non solum malos, sed etiam bonos inuitat ad malum.

RESPON. Dicendum, quod iracundia potest intelligi, uno modo, simplex motus uoluntatis, quo aliquis non ex passione, sed ex iudicio rationis penam intelligit, & sic defectus irae absque debito est peccatum. Et hoc modo irascitur in uerbis Chrysostomus, quae dicit ibidem. Iracundia, quae causa est, non est iracundia, sed iudicium: iracundia non proprie intelligitur commotio passionis. Qui autem cum causa irascitur, passione, ideo iudicare dicitur, quando accipitur ira pro motu appetitus cum passione & transmutata, quae quidem motus ex necessitate, conuenit ad simplicem motum uoluntatis, ut appetitus inferior sequitur superioris, nisi aliquid resistat. Huiusmodi motus non est in appetitu totaliter deficiente, uel debilitato, si per subtractionem, uel debilitationem. Et ideo ex consequenti motus irae uitiosus est, sicut & defectus ad puniendum secundum iudicium.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod totaliter non irascitur cum debet Deum quantum ad carentiam passionis.